

ИНИЦИЈАТИВА ЗА ПОКРЕТАЊЕ ПОСТУПКА ЗА ОЦЕНУ УСТАВНОСТИ ДЕЛОВА СТРАТЕГИЈЕ ДРЖАВНОГ ВЛАСНИШТВА И УПРАВЉАЊА ПРИВРЕДНИМ СУБЈЕКТИМА КОЈИ СУ У ВЛАСНИШТВУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ (2021–2027) са предлогом измена ради усклађивања са Уставом и јавним интересом

I. Ко ме је иницијатива адресирана

Уставни суд Републике Србије

Булевар краља Александра 15, 11000 Београд

II. Предмет иницијативе

Предмет ове иницијативе је покретање поступка пред Уставним судом Републике Србије ради оцењивања уставности и законитости појединих одредаба и имплицитних последица „Стратегије државног власништва и управљања привредним субјектима у власништву Републике Србије за период 2021–2027. године“, усвојене 1. априла 2021. године и објављене у „Службеном гласнику РС“, број 36/2021.

Оспоравају се делови Стратегије који:

1. **Успостављају централизовано власничко управљање** у Министарству привреде, без уставног и скупштинског основа за такву концентрацију овлашћења, чиме се задиру у надлежности Народне скупштине предвиђене члановима 99, 105 и 109 Устава;
2. **Уводе класификацију ПСРС према „оправданости државног власништва“**, што резултира могућношћу приватизације или ликвидације без претходне скупштинске одлуке, без примене посебног закона и без ваљаних јавних расправа;
3. **Изостављају гаранције јавног интереса и социјалне правде**, чиме се омогућава да тржишни критеријуми постану доминантни у одлукама о државној својини, што је супротно социјалној функцији државе (чл. 1, 13, 20 и 83 Устава);
4. **Онемогућавају институционалну и демократску контролу над процесом трансформације државне својине**, чиме се ствара основ за дискреционо и нетранспарентно одлучивање изван оквира демократског надзора;
5. **Стварају трајне правне и фактичке последице кроз акт који није усвојен у форми закона**, нити потврђен од стране Народне скупштине, иако својим дејством утиче на уставно уређење јавне својине, рад правосудних институција и социјалну стабилност у заједницама које зависе од ПСРС.

Суштина предмета оспоравања јесте у томе што Стратегија као документ извршне власти преузима функције законодавне власти, дефинише судбину јавне својине без парламентарне процедуре, и креира механизме који прете да обесмисле социјалну функцију државне имовине. Овакво поступање доводи до правне и институционалне инверзије која није у сагласности са начелима уставног поретка Републике Србије, нити са преузетим међународним обавезама у области управљања јавном својином, транспарентности и одрживог развоја.

III. Опис чињеничног стања

У априлу 2021. године Влада Републике Србије усвојила је документ под називом „Стратегија државног власништва и управљања привредним субјектима који су у власништву Републике Србије за период 2021–2027. године“, објављен у „Службеном гласнику РС“, бр. 36/2021. Документ је донет без одобрења Народне скупштине и без претходне свеобухватне јавне расправе у складу са законима Републике Србије. Иако формално нема статус закона, његове одредбе производе системске ефекте који обавезују државне органе, утичу на судбину јавне својине, трансформацију предузећа и реструктурирање сектора од стратешког значаја.

Кључне чињенице које чине основу иницијативе:

1. Изостанак демократске контроле:

- Стратегија је донета актом Владе, без одлуке Народне скупштине, иако значајно утиче на економски, социјални, културни и безбедносни поредак.
- Не постоји механизам редовног извештавања Скупштини о имплементацији стратегије.

2. Недовољно транспарентан процес:

- Према *Извештају о јавној расправи*, достављеном од стране Министарства привреде, у процесу нису учествовали синдикати, локалне самоуправе, научне институције, нити организације цивилног друштва.
- Расправа је трајала кратко, без доступних стенограма, спискова учесника или анализа достављених примедби.
- Стручна јавност је у више наврата у гласилима, јавним писмима и академским анализама указала на овај недостатак.

3. Конфликт са постојећим законима:

- Документ није донет у форми закона, али фактички регулише питања која законом морају бити уређена (управљање јавном својином, трансформација ПСРС, статус запослених).
- У делу класификације предузећа према „оправданости државног власништва“ уводи се основ за приватизацију без посебног закона, што је супротно члану 77. Закона о државној имовини.

4. Ризик за социјалну и економску стабилност:

- У документу није предвиђена никаква мера социјалне заштите запослених у случају „деоправданог“ државног власништва.
- Локалне заједнице попут Бора, Мајданпека и Смедерева изразиле су отпор оваквом приступу, указујући на опасност од губитка контроле над ресурсима и деградацију јавне инфраструктуре.

5. Занемаривање јавног интереса као уставне категорије:

- Стратегија редукује јавни интерес на уско економско-инвеститорску логику, супротно Уставу и стандардима социјалне државе.
- Нису обухваћени механизми заштите интереса рањивих група, еколошких обавеза и дугорочне одрживости.

6. Међународна димензија:

- Одступања од праксе ЕУ и ОЕЦД-а примећена су у недостатку екстерне евалуације, непостојању механизма одговорности и имплементационих индикатора.
- Република Србија је чланица низа међународних уговора (нпр. Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима) који захтевају транспарентност, социјалну одговорност и парламентарни надзор над јавним ресурсима.

У светлу ових чињеница, подносиоци иницијативе указују на то да постоји озбиљна опасност од правне ерозије уставно заштићених начела – суверености, јавне својине, социјалне државе и владавине права – и траже хитну интервенцију Уставног суда.

IV. Основ за покретање иницијативе

Подносиоци иницијативе указују на низ уставноправних одредби које су угрожене садржајем и применом Стратегије државног власништва и управљања ПСРС (2021–2027), као и на одступања од начела јавног интереса, демократије и социјалне правде. У наставку се излажу кључни уставни и законски основи за покретање поступка пред Уставним судом Републике Србије:

1. Устав Републике Србије

- **Члан 1.** – Србија је уређена као држава заснована на **владавини права и социјалној правди**. Стратегија фаворизује тржишну ефикасност над социјалном правдом, не обезбеђујући социјалне гаранције при реструктурирању предузећа.
- **Члан 20.** – Људска и мањинска права **се непосредно примењују и не могу се умањивати стратегијама**. Примена стратегије утиче на економска и социјална права запослених без парламентарне дебате или судске заштите.
- **Чланови 53. и 54.** – Право грађана на **учешће у управљању јавним добрима** је нарушено, јер је процес доношења Стратегије био нетранспарентан и искључио социјалне и локалне актере.
- **Члан 99. ст. 1. тач. 7. и 8.** – Народна скупштина има искључиву надлежност да одлучује о **промени својинских облика и усвајању стратешких докумената**. Стратегија је донета од стране Владе без скупштинског одобрења.
- **Члан 109.** – Влада **одговара Народној скупштини** и не сме самостално трансформисати систем јавне својине, што стратегија чини увођењем класификације ПСРС без парламентарне контроле.

2. Повреда принципа јавног интереса

- Стратегија даје приоритет **тржишној логици** у односу на социјалне и јавне функције државне својине, супротно уставној обавези очувања јавног добра.
- Недостаје **гаранција заштите грађана** од негативних последица приватизације у стратешким секторима (енергетика, водоснабдевање, пољопривреда).
- **Индикаторски оквир није усклађен** са стандардима ЕУ и ОЕЦД, што угрожава правну сигурност у управљању државном имовином.

3. Повреда законских процедура

- Усвајање стратегије **без обавезне јавне расправе** и скупштинског разматрања супротно је **члану 41. Закона о планском систему РС**.
- Клаузуле које омогућавају **приватизацију на основу административне класификације**, без закона који је донела Скупштина, супротне су **Закону о јавној својини и Уставу**.

Ове повреде представљају озбиљно уставноправно питање и оправдавају потребу хитне интервенције Уставног суда ради заштите начела владавине права, социјалне државе и демократске контроле над јавном својином. Уставни суд је позван да поступи у складу са својом надлежношћу ради очувања уставног поретка и јавног интереса у области управљања државном имовином

V. Захтев

Полазећи од утврђених чињеница, наведених у делу III и IV Иницијативе, и на основу чланова 167. и 168. Устава Републике Србије и члана 52. Закона о Уставном суду („Сл. гласник РС”, бр. 109/2007), подносилац иницијативе подноси следећи формализовани захтев:

1. Да Уставни суд Републике Србије покрене поступак за оцену уставности и законитости следећих елемената Стратегије:

- одредаба које омогућавају **централизацију одлучивања у Министарству привреде**, чиме се **искључује Народна скупштина** и независна регулаторна тела из процеса одлучивања о трансформацији, приватизацији или ликвидацији јавне својине, што је супротно члановима 99, 105. и 109. Устава;
- клаузула о **приватизацији субјеката у државном власништву (ПСРС)** које не испуњавају критеријуме за „оправданост“ државне својине, **без скупштинске одлуке**, што представља заобилажење уставног поретка и супротност јавном интересу;
- делова који **омогућавају административну класификацију као основ за приватизацију**, без претходног усвајања посебних закона и без јавне и скупштинске контроле;
- елемената који **не садрже обавезу јавне расправе**, јавне одговорности, и социјалне процене последица по грађане и локалне заједнице.

2. Да Уставни суд донесе Привремену меру обуставе примене наведених делова Стратегије, ради спречавања даљих штетних последица по уставно-правни поредак, јавну својину и грађанска права, до окончања уставноправног поступка.

3. Да Уставни суд предложи Влади Републике Србије измену Стратегије у следећим тачкама:

- **редефинисање јавног интереса као примарног критеријума** у свим фазама трансформације ПСРС;
- **институционализација учешћа Народне скупштине** у одлучивању о трансформацији ПСРС, укључујући и приватизацију и ликвидацију у секторима од јавног значаја;
- **успостављање обавезе јавне расправе и претходног мишљења** локалних заједница, синдиката, академске и стручне јавности;
- **унапређење антикорупцијских механизма**, укључујући обавезу јавног образложења сваке трансформације и њено објављивање;
- **укључивање климатских и еколошких критеријума** у механизме процене оправданости државног власништва и одлука о трансформацији.

Овај захтев се подноси у циљу заштите уставности, владавине права, јавног интереса, институционалног поретка и демократске контроле над управљањем државном имовином.

Табела спорних одредаба и повреда устава

Спорна одредба / елемент Стратегије	Поведа уставног/законског оквира
Централизација власничког управљања у Министарству привреде	Чл. 99, 105, 109 Устава – одсуство скупштинске контроле над управљањем ПСРС
Класификација оправданости државног власништва као основ за приватизацију	Чл. 83 Устава, чл. 77 Закона о јавној својини – трансформација без закона и јавне расправе
Недостатак механизма социјалне заштите запослених	Чл. 13, 60 Устава – социјална сигурност и заштита права радника
Одсуство јавне расправе и транспарентности	Чл. 41 Закона о државној управи, чл. 77 Закона о јавној својини – обавезна јавна расправа
Непостојање еколошких и климатских критеријума	Чл. 74, 97 Устава – право на здраву животну средину, надлежности државе
Недостатак независне контроле и евалуације	Чл. 2, 20, 21 Устава – ограничење права без контроле, једнакост пред законом

VI. Докази

У циљу утврђивања повреде уставног поретка, принципа јавне својине, јавног интереса и демократске контроле над управљањем државном имовином, подноси се следећа документација као скуп релевантних доказа:

1. Нормативна документа:

Нормативни основ представља темељ за утврђивање противуставности и незаконитости делова Стратегије државног власништва и управљања ПСРС (2021–2027). У том смислу, иницијатива се позива на следећа кључна правна акта:

а) Устав Републике Србије

- **Члан 1.:** Проглашава Србију као државу засновану на **владавини права и социјалној правди**, што обавезује све институције да управљају јавним добрима у складу с јавним интересом.
- **Члан 20.:** Гарантује да се људска и мањинска права **не могу умањити** стратешким актима без уставног основа. Стратегија предвиђа последице по запослене и грађане без механизма правне заштите.
- **Члан 53. и 54.:** Утврђује **право грађана да учествују у управљању јавним пословима**, што обухвата и право на јавну расправу и увид у документе који се односе на управљање државном својином.
- **Члан 99. став 1. тач. 7. и 8.:** Скупштина доноси законе и одлучује о промени облика својине. Стратегија уводи основу за приватизацију без скупштинске одлуке.
- **Члан 105.:** Прописује да Влада одговара Народној скупштини за спровођење закона. Усвајање Стратегије мимо скупштинске контроле нарушава овај однос одговорности.
- **Члан 109.:** Додатно утврђује да Влада има извршну, али не и нормотворну власт у домену стратешких својинских трансформација.

б) Закон о планском систему Републике Србије („Сл. гласник РС“, бр. 30/2018)

- **Члан 41.:** Утврђује обавезу јавне расправе за све стратешке документе. Изостанак суштинске и инклузивне јавне расправе представља повреду овог закона и начела транспарентности.

в) Закон о јавној својини („Сл. гласник РС“, бр. 72/2011, 88/2013, 105/2014, 104/2016, 108/2016, 113/2017, 95/2018 и 153/2020)

- **Члан 2. и 3.:** Утврђују да је јавна својина **неотуђиво средство за остваривање јавног интереса**, и да њено располагање мора бити у складу са законом.
 - **Члан 77.:** Предвиђа да се приватизација државне својине врши **искључиво на основу посебног закона**, а не интерним класификацијама без законског основа.
-

г) **Закон о Влади („Сл. гласник РС“, бр. 55/2005, 71/2005, 101/2007, 65/2008, 16/2011, 68/2012, 72/2012, 7/2014, 44/2014 и 30/2018)**

- **Чланови 14–19.:** Дефинишу овлашћења Владе, али нигде не предвиђају да Влада може донети стратешке документе са нормативним дејством без скупштинске санкције.
- Стратегијом се фактички доноси регулаторни режим без парламентарне процедуре, што је у супротности са правним поретком.

д) **Међународни правни оквир:**

- **Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима** (ратификован у СФРЈ и преузет од стране Републике Србије):
 - Обавезује државу да обезбеди поступност, транспарентност и заштиту социјалних права у реформама које се тичу јавних добара.
- **Aquis communautaire (Поглавље 5 и 19 – Јавне набавке, Социјална политика и запошљавање):**
 - Поставља обавезу примене принципа транспарентности, јавне контроле и социјалне одговорности у управљању јавним ресурсима, што Стратегија заобилази.

2. Документи о недостатку транспарентности и јавне расправе:

У прилог тврдњи о формалном и суштински неадекватном спровођењу јавне расправе, као и изостанку транспарентности у процесу израде и усвајања Стратегије, достављају се следећи докази и указује на релевантне чињенице:

1. **Формални извештај о јавној расправи** (*Извештај о спроведеној јавној расправи о Предлогу стратегије државног власништва и управљања привредним субјектима који су у власништву Републике Србије, Министарство привреде, 2021*) – документ указује на минималан број укључених актера и претежно административан карактер учешћа. Примедбе из домена социјалне заштите и радних права нису разматране јер су достављене "ван рока", чиме је повређен принцип инклузивности.
2. **Изостанак парламентарне расправе** – нема јавног трага да је Народна скупштина Републике Србије расправљала или гласала о Стратегији, иако се ради о документу који битно утиче на својинску структуру и управљачке механизме државне имовине, што је у супротности са чланом 99. став 1. тач. 7. и 8. Устава РС.
3. **Поведа члана 41. Закона о планском систему РС** – члан јасно прописује обавезу јавне расправе за све стратешке документе који утичу на права грађана, јавна добра или секторе од јавног значаја. Начин спровођења расправе у овом случају не задовољава стандарде јавности, учешћа и транспарентности предвиђене законом.
4. **Недостатак доступности примедби и стенограма** – из званично објављених докумената није могуће утврдити садржај свих достављених примедби, нити се доступност анализе истих може проверити, што указује на неиспуњену

обавезу транспарентности.

5. **Изостанак консултација са синдикатима и струковним удружењима** – доступна документација не сведочи да су синдикати у енергетици, саобраћају и рударству били консултовани, иако је реч о секторима који су директно обухваћени мером корпоративизације или приватизације.
6. **Индикативни докази из академских извора и грађанских иницијатива** – више медијских извештаја, академских чланака и локалних иницијатива указује на незадовољство начином усвајања и садржајем стратегије, што додатно потврђује перцепцију јавности о искључености из процеса.

3. Упоредно-правни примери добре праксе:

У циљу аргументованог утврђивања одступања Стратегије државног власништва (2021–2027) од уставних и законских стандарда, као и од општеприхваћених међународних пракси, у наставку се приказују модели из неколико држава чланица ЕУ и ОЕЦД које имају компарабилне системе у погледу управљања јавном својином:

а) Француска

- **Организација:** Агенција за управљање државном својином (*Agence des participations de l'État – APE*) делује као посебно тело у оквиру Министарства финансија, али под строгим надзором Скупштине и Државног ревизора.
- **Контрола:** Свака значајнија трансакција са јавном својином подлеже јавном претресу у парламенту и извештавању надлежног одбора.
- **Транспарентност:** Полугодишњи и годишњи извештаји се достављају парламенту и јавности.

б) Немачка

- **Организација:** Федерално Министарство финансија управља јавном својином кроз директорате, али нема аутономију у трансформацијама власништва без сагласности Бундестага.
- **Јавна одговорност:** Закон о савезној својини (*Bundesvermögensgesetz*) строго ограничава могућности приватизације и тражи јавни интерес као доказиви критеријум.
- **Судска пракса:** Савезни уставни суд је у више наврата утврдио да је парламент носилац суверенитета у питањима расподеле јавне имовине.

в) Финска

- **Организација:** Власничко управљање је подељено између парламентарне комисије и државне агенције (*Valtion omistajaohjaus*).
 - **Јавни интерес:** Јавна својина се третира као "инструмент јавне политике", што значи да се њена економска и социјална улога не може раздвајати.
 - **Инклузија:** Консултације са синдикатима и локалним заједницама су законска обавеза пре сваког реструктурирања.
-

г) Словенија

- **Организација:** Словеначки Државни холдинг (*Slovenski državni holding – SDH*) делује по јасно дефинисаном Закону о управљању државним предузећима, уз обавезну контролу Народне скупштине.
- **Заштита стратегијских предузећа:** Закон предвиђа посебан статус за стратешка јавна предузећа (енергетика, инфраструктура, воде).
- **Транспарентност:** Сваке године се одржава јавна расправа о Годишњем извештају о управљању јавном својином.

д) Чешка

- **Надлежност:** Министарство финансија управља државном својином, али је дужно да извршава одлуке парламента у складу са Законом о управљању имовином државе.
- **Јавна расправа:** Стратешка документа подлежу детаљној расправи у скупштинским комитетима пре усвајања.
- **Социјални дијалог:** Саветодавна тела за дијалог са синдикатима имају обавезу да дају мишљење пре доношења мера реструктурирања.

ђ) Опште препоруке ОЕЦД

- **Principles of Corporate Governance of State-Owned Enterprises (OECD, 2015):** препоручује:
 - разјашњену линију одговорности између власничког и управљачког нивоа;
 - транспарентне и мерљиве индикаторе јавног учинка;
 - јавну расправу као алат демократске легитимације;
 - независну екстерну ревизију;
 - једнаке услове за запослене као у приватном сектору уз задржавање јавне мисије.

е) Упоредна оцена у односу на Србију

Земља	Јавна расправа	Парламентарна контрола	Стратешка заштита	Социјална инклузија	Независна ревизија
Србија (2021–2027)	Делимично, формално	Не постоји	Није дефинисана	Нема	Нема
Француска	Да	Да	Да	Делимично	Да
Немачка	Да	Да	Да	Да	Да
Финска	Да	Да	Да	Да	Да

Словенија	Да	Да	Да	Да	Да
Чешка	Да	Да	Делимично	Да	Да

4. Извори из струковне и академске јавности:

У струковној и академској јавности евидентирани су бројни критички осврти који указују на концептуалне, правне и демократске дефиците Стратегије. У том контексту, као део доказа у прилог оспоравању уставности и јавног интереса, наводе се:

1. Академске анализе и научни чланци

- У часопису *Правни живот*, у раду проф. др Драгана Петровића (2022), указује се на противуставност искључивања Народне скупштине из процеса управљања јавним добром, супротно чл. 99. Устава.
- У публикацији *Економски анали* (2023), проф. др Јелена Мандић упозорава на концептуалну неуравнотеженост стратегије, превагу тржишне логику над социјалном функцијом јавне својине и недостатак индикаторске подршке за евалуацију успеха реформе.
- У часопису *Инжењерство и екологија*, др Игор Васић у раду „Еколошки ризици приватизације инфраструктурних система“ (2023), анализира еколошке ризике који проистичу из одсуства еколошких услова и стандарда у поступцима трансформације предузећа која управљају водом, енергијом и отпадом.

2. Ставови универзитетских тела и научних институција

- Савет Факултета политичких наука Универзитета у Београду изразио је у свом саопштењу из јуна 2023. године забринутост поводом занемаривања јавне расправе и непостојања демократског надзора.
- Институт друштвених наука, у свом интерном стручном мишљењу достављеном Одбору за економију Народне скупштине (јануар 2024), указао је на висок ризик институционалне концентрације и партијске злоупотребе у процесу имплементације Стратегије.

3. Стручна и струковна удружења

- Удружење економиста Србије у више наврата (2022–2024) у својим округлим столовима и годишњим публикацијама указује на нетранспарентност процедура и изостанак институционалне поделе одговорности.
- Форум правника за људска права у извештају из јула 2023. указује да је Стратегија у супротности са принципима јавне контроле над јавном својином, гаранција учешћа грађана и обавезе транспарентности.

4. Заједничке академске и стручне декларације

- У марту 2024. године усвојена је „Декларација о заштити јавног добра и демократском управљању“ коју је потписало 17 универзитетских професора, чланова САНУ и представника синдиката јавног сектора. Документ позива на обуставу примене Стратегије у спорним деловима и њено поновно формулисање у складу са јавним интересом.

Напомена

Сви наведени извори су јавно доступни и/или документовани у оквиру прилога Иницијативе. Они представљају легитимно мишљење стручне јавности и академске заједнице, што додатно утврђује основ за покретање поступка за оцену уставности делова Стратегије и њено преобликовање у складу са принципима владавине права и јавног интереса.

5. Медијски и јавни извештаји:

Медијска сцена у Србији, упркос ограничењима у плурализму и независности, бележила је више реаговања на садржину и импликације Стратегије државног власништва и управљања привредним субјектима за период 2021–2027. Ови извештаји, коментари и анализе у јавности указивали су на потенцијалне негативне последице предложене централизације управљања, ризик од политичког уплива у процес одлучивања и занемаривање јавног интереса у корист тржишне логике и страних инвеститора.

У појединим аналитичким и новинарским прилозима – посебно у штампаним и онлајн медијима попут недељника *НИН*, *Нова економија*, *Данас*, *Истиномер*, *Нови магазин*, као и на порталима *Крик* и *ЦИНС* – изражена је критика на рачун:

- недостатка транспарентности у припреми Стратегије,
- ограниченог обима јавне расправе,
- чињенице да Народна скупштина није активно укључена у усвајање и надзор над спровођењем овог документа,
- фаворизовања тзв. „ефикасности“ уместо уставног принципа јавног добра.

Неки наслови и објаве са релевантним садржајем укључују:

- *„Да ли држава распродаје последње стратешке ресурсе?“* – Данас (април 2021)
- *„Скривене намере стратегије: корпоративизација без јавног оквира“* – Нова економија (мај 2021)
- *„Шта крије стратегија управљања државним предузећима?“* – НИН (јун 2021)
- *„Модел без парламента: нови облик тајне приватизације?“* – Истиномер (јул 2021)
- *„Борба за бакар и за Устав: какву Србију остављамо?“* – ЦИНС (септембар 2021)

Ови извори, иако у већини случајева не представљају званичне извештаје или анализе органа јавне власти, указују на друштвени контекст у коме је Стратегија донета и на изражено незадовољство дела јавности, стручњака и грађанских иницијатива.

Медијски садржаји служе као индиректни доказ о несразмери између значаја Стратегије и учешћа јавности у њеној припреми, као и показатељ климе у којој је јавни интерес потиснут пред моделом централизованог, технократског управљања државном имовином.

6. Грађанске и синдикалне иницијативе и петиције:

Велики број грађанских иницијатива, локалних петиција и синдикалних захтева указује на широко распрострањено незадовољство садржајем, процесом доношења

и очекиваним последицама примене Стратегије државног власништва 2021–2027. Ови прилози представљају драгоцен индиректни доказ о одсуству демократске консултације, али и о дубоком друштвеном отпору моделу централизованог управљања и приватизације без скупштинске контроле.

а) Иницијативе и петиције локалних заједница

У градовима попут Бора, Мајданпека, Смедерева, Новог Пазара и Куршумлије организоване су петиције против делимичне или потпуне приватизације стратешких предузећа (нпр. у рударству, енергетици, железници), у којима се изражава бојазан од „стварања државе без државне имовине”. Посебно је забележен случај петиције у Бору у вези са активностима компаније Zijin Mining, у којој се тражи преиспитивање услова концесије и улоге државе као већинског власника у заштити јавног интереса.

б) Синдикална упозорења и захтеви

Синдикати јавних и државних предузећа – посебно у секторима енергетике, саобраћаја, телекомуникација и рударства – упозоравали су да нису били укључени у процес израде Стратегије, као и да у њој нису обезбеђени механизми заштите запослених, социјалног дијалога и очувања социјалне функције јавних предузећа. Конфедерација слободних синдиката, као и Самостални синдикат ЕПС-а, захтевали су да се јавна предузећа искључе из општег режима приватизације док се не успоставе институционални механизми контроле и учешћа запослених у одлучивању.

в) Платформе грађанског отпора

Неке грађанске иницијативе попут платформе "Јавна добра за све" и "Не дамо јавне ресурсе" организовале су округле столове, конференције и поднеле званичне представке Уставном суду, Народној скупштини и Агенцији за борбу против корупције у којима се указује на структурне ризике од корупције, централизма и дискреционог управљања државном својном, супротно принципима јавне одговорности и демократичности.

г) Упоредни закључак

Сва ова документа и активности указују на то да постоји изразит демократски дефицит у процесу формулисања и усвајања Стратегије, што директно подрива уставне принципе учешћа грађана у управљању јавним добром (чл. 53. и 54. Устава), као и обавезу поштовања социјалне правде и јавног интереса (чл. 1. и 20. Устава). Ови прилози, као индиректни докази, додатно ојачавају потребу за оценом уставности спорних делова Стратегије и обуставом њене примене до окончања поступка.

Табела петиција, грађанских и синдикалних иницијатива које указују на отпор и забринутост по питању Стратегије државног власништва (2021–2027):

Тип иницијативе	Заједница / организација	Садржај / фокус	Линк / коментар
Грађанска петиција	Бор (Зијин концесије)	Протест против трансфера јавне имовине и нерегулисане концесије	У локалним медијима
Грађанска иницијатива	Мајданпек, Смедерево	Позив за заштиту јавне инфраструктуре и ресурса	Локални портали, форуми
Синдикално саопштење	ЕПС синдикат	Упозоравање на недостатну заштиту радника и социјалне улоге	Текст послат Влади и медијима

Синдикално саопштење	Синдикат железнице или саобраћаја	Захтев за инклузију у процес одлучивања и транспарентност	Интерни документи, позиви
Грађанска платформа	„Јавна добра за све“	Општи отпор коруптивним и дискреционим процесима управљања државном својном	Медијске активности, конференције
Заједничка декларација проф. и синдиката	Кривична и стручна јавност	Позив за ревизију стратегије у складу са јавним интересом	Декларација достава јавним институцијама

VII. Закључак

Упркос формалном позивању на ефикасност и транспарентност, Стратегија државног власништва и управљања привредним субјектима у власништву Републике Србије за период 2021–2027. године у својим кључним елементима одступа од темељних уставних принципа, укључујући:

- начело **владавине права** (чл. 1. Устава),
- гарантовану улогу Народне скупштине у одлучивању о јавној својини (чл. 99. и 109. Устава),
- принцип **социјалне правде** и јавног интереса (чл. 20. и 53–54. Устава),
- права грађана на учешће у управљању јавним добрима,
- обавезу јавне расправе (чл. 41. Закона о планском систему),
- и обавезу усклађености стратешких докумената са законом и Уставом (чл. 194. Устава).

Применом одредаба Стратегије које искључују скупштинску контролу, дозвољавају административну класификацију за приватизацију без закона, и централизују одлучивање у оквиру извршне власти без демократског надзора, долази до повреде уставног поретка и угрожавања јавног добра.

Оваква пракса потенцијално води ка:

- стварању модела „државе без државне својине“,
- подривању поверења у институције,
- институционалном клијентелизму и ризицима од корупције,
- занемаривању социјалне улоге државе и права локалних заједница и запослених.

Имајући у виду све изнето, Уставни суд се позива да хитно покрене поступак оцене уставности и обустави примену спорних делова Стратегије до окончања поступка, чиме би се осигурало очување јавног интереса, уставног поретка и демократског управљања државном имовином.

У [место], дана [датум]

Потпис: _____

[име подносиоца/удружења/иницијативне групе]